

שיחה עם ליהי תורג'מן על התערוכה "מנגד"

שיר מלר ימגוצ'י 5.8.2016

שיר- מה היתה נקודת המוצא לעבודות בתערוכה הנוכחית במוזיאון וילפריד?

ליהי- כשחזרתי לארץ בקיץ שעבר, לאחר שהות בפריס, העסיקו אותי דימויי 'מעבר' תודעתיים/פוליטיים/גיאוגרפיים. באחד מהם שחוזר ומופיע בצורות שונות בשתי התערוכות שאני מציגה כעת נראית נקודת התצפית מהר נבו אל עבר הארץ. במעמד הר נבו, יש כמיהה, בלתי אפשריות, גבולות, קרבה ומרחק. משה עומד על ראש הפסגה וצופה על הארץ שאליה הוא לא מורשה להיכנס. זה רגע קשה וגם יש בו אבסורד. שם התערוכה, 'מנגד' הוא שם של שיר של רחל בו הר נבו הופך להר של כל אחד, "בכל ציפיה יש עצב נבו". בכל ציפיה יש את הכאב הזה על משהו שעלול לא להתממש. 'איש ונבו לו על ארץ רבה', כל אדם והלא מושג שלו. היא כותבת על נחל אחד שיש לו שני חופים, 'זה מול זה', אבל הגורל שלהם להיות רחוקים לעד. יש כאן עניין קולקטיבי, טראגי שאני חלק ממנו. כותרת השיר מגיעה מהפסוק "כי מנגד תראה את הארץ ושמה לא תבוא".

ש- זלי גורביץ, בספרו 'על המקום', כותב על הארץ המובטחת שמטבע הגדרתה אף פעם לא תתממש. המקום האוטופי שאולי לא יכול להיות ארצי. הוא מדבר על מקום ואי-מקום, בין המוגדר לבין זה הנמצא בתנועה אינסופית. זו התנועה שאני מרגישה שמתקיימת בין עבודותייך, מצד אחד הצורך להיות במקום פתוח ומצד שני לתחום לו גבולות.

ל-זה משהו מובנה. יש קשר בינינו לבין היקום, בינינו לבין המרחב בלי שמישהו הגדיר לנו לאום, טריטוריה, עיר, בית. אנחנו מחוברים קודם כל לאספקט האנושי. הצורך השני הוא לעמוד עם רגליים על הקרקע. אנחנו מסתכלים סביב כל הזמן וקולטים היכן אנחנו נמצאים.

הדבר שהוביל אותי לעסוק במקום בצורה קונקרטיה היה כשהגבולות הפכו להיות מחסום ממשי ביני לבין מה שאני רוצה ואז אין לי שום סיכוי לברוח והתחלתי לנסות לעבד את זה בשאיפה לנסח איזו הבעה פלסטית ביחס למצב. לגעת בגבול למשל ברמת הסימון ברמת הקו. נכון שחקרתי ולמדתי מחדש את המציאות אבל מה שנראה כאן בתערוכה מופשט כמעט לחלוטין מסימנים מזהים כי לא עניין אותי ליצור איזה ייצוג של פרק בתולדות המקום אלא לגעת בעניין קיומי שרק הולך ומתפשט ולייצר משהו שחורג מהריאליזם.

החזון שלי הוא מיצבי ציור ריזומטיים בהם לא קיים או אין בסיס אחד אלא הם מערכת פתוחה המבוססת על ריבוי של משמעויות, על סימולטניות של משמעויות שונות ועל מישורים שונים של הקשר

ש- כשהיית בברנר, עבדת על קו הגבול, בינך לבין הקיר שחוצץ בינך לבין העולם וכל הזמן העבודה היתה על הגבול. היא היתה כמעט סימון של אזור הגבול. תוך כדי עבודה

הקיר שבעצם חוסם הפך להיות פתוח כי גילית בתוכו עולמות והוא הפך להיות עולם בעצמו, כך שתוך כדי עבודה חצית את הגבול.

ל- בתקופת 'ברנר', הצגתי את התערוכה 'פרדה לבנה', היו בה שלוש עבודות מונומנטליות, שהן מעין הדפס רישומי של הטופוגרפיה של קירות הבניין, עוזי צור כתב עליה כותרת שמלווה אותי "לשעתך את נשמתו של מקום כדיבוק". בשבילי זה ניסוח מאוד מדויק של מהלך. חיפשתי את הרוח של המקום דרך הגבולות שלו, דרך פני השטח של הקירות. לא הרגשתי שהמקום הוא גבול ביני לבין העולם אלא להפך, שהוא הפתח שלי לגעת בעולם. עם זאת, המשימה שהטלתי על עצמי לוותה בכובד פיזי ונפשי, אבל אני בחרתי בזה כי גיליתי הרבה דברים ביחס לציור ולעולם כאחד, רציתי לממש את חור ההצצה לעולם שנגלה בפניי

ש-דיברנו על הגבול ואמרת שהקיר הוא פתח וזה מחזיר אותי לרישום שלך של גדר תיל דרכה רואים את הירח. הירח שם, אף גבול אינו יכול להגביל אותו. הגבול נראה כל כך אנושי וחסר משמעות. גם בעבודה שבה גבול הצפון מצויר ממבט על הוא נראה כמו חוט זהב שהונח שם במקרה.

האלמנט המוזהב בציור הוא קו מהמפה של הארץ, גבול הצפון. הנוכחות שלו שם בציור, היא כנראה הדבר הכי פחות מקרי בתערוכה, הוא מבחינתי כמו צלקת שלא ניסיתי לטשטש אלא להבליט. במציאות זו טופוגרפיה, אדמה, טבע ובמפה אנחנו מסמנים ומשרטטים את התוואי ומתקבל קו.

עבדתי על סדרת הציורים הזו בשלבים, ההתחלה היא אלכימיה, עבודה מתוך דחיפות ובהילות להגיע למצע ה'נכון' או ה'ראוי', זה שלב של אינטואיציה, אולי אפילו של עיוורון חלקי כיוון ש'פנים' של הציור מופנות כלפי מטה, אל הרצפה כך שאני לא ממש יודעת או רואה את התוצאה עד שאני עוצרת, הבד מתייבש ואני יכולה כבר להפוך ולהסתכל ולהמשיך. השלב הבא הוא כבר פעולות מכוונות מטרה, סימון וחותרם.

ש- אחרי שהפכת את הבד וראית את הציור בפעם הראשונה האם באמת ראית שם את גבול הצפון?

ל-לא. זו היתה פעולה מודעת שבה הלכתי נגד האורגניות של פני השטח, מאה אחוז שליטה. כשמשתמשים בכלים, בסרגל או במחוגה יוצא קו ישר ועיגול מושלם- כך גם ייבאתי את הקו המשורטט מהמפה שהיא כבר בעצמה כלי רטורי במקרה הזה. קו שהוא הפעלת כח שהוא לא שלי בכלל – הוא זר

ציור זה עניין של איזונים רגישים למדי, לפעמים אני חותרת להפר את האיזון- כמו כאן.

ש- זה מעניין. את מוסיפה לציור משהו זר ואיך את מרגישה עם זה?

ל-יש ספק, ועדיין אני עושה את זה. כשאני מוכרחה. זה להיות על איזה תפר קונספטואלי ולהכריע. אם היית מסתכלת במחברת של רחל היית יכולה אולי לראות שליד המלה הכי אהובה עלייך בשיר יש סימן שאלה קטן או מחיקה.

ש- העבודה של גבול הצפון היא היחידה בסדרה של חמשת העבודות שנוצרו יחד שבאמת ניתן לזהות בה מקום מסוים וכל אחת מהאחרות מופשטת יותר ומייצגת מרחק וקנה מידה אחר. בעבודה שציירת בה גדר תיל אתה מגיע ממש לגבול, אך לא ניתן לדעת מאיזה צד של הגבול והוא חוסם בקו מאד עדין, ואז בעבודה שיש בה הוריקן התרוממת לגבהים של כוכב לכת אחר שמסתכל על הכדור הזה. סופת ההוריקן, לדוגמא, היא תופעת טבע שמשבשת את כל הסדר הקיים ובלי להתחשב בגבולות שיצרו בני האדם הופכת את כל מה שבדרכה. אני מרגישה שיש בבדים שלך תנועה מתמדת בין נקודות מבט משתנות, את מתקרבת ומתרחקת, נוגעת ומתבוננת. שתי העבודות האחרות מופשטות יותר למרות שיש בהן גם גריד של מפה. באחת מהן שרטטת שני עיגולים שמזכירים משקפת.

ל-זה יכול להיראות כמו זום של משקפת אבל מבחינתי היה שם רגע מאד טהור של ציור, של חזיון שמוביל אותי לסמן את המקום בו האור מתחלף בחושך המעגל מבדיל אותם מבלי לרצות להראות שום דבר. למקם שם עיגול זה למעשה לסמן את האזור, להבדיל את השטח המסומן מהסביבה ה'לא מסומנת' ולהפריד את האור מהחושך.

ש- "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד". ההפרדה של אור מהחושך היא גם סוג של גבול המתקשר לגבולות הראיה שלנו. הייתי רוצה להתייחס לבחירה שלך לצייר את רוב העבודות בתערוכה במונוכרום. יש רק שתי עבודות יוצאות דופן שיש בהן צבע ואפילו ירוק זרחני.

ל-יש לציין ששתי העבודות הללו נעשו במרחק של שנתיים משאר העבודות בתערוכה, ב-2014. עשיתי את שתיהן על הרצפה באותה פרקטיקה של זרימה והתפשטות אורגנית של חומרים אל תוך הבד ולאחר מכן פעולות מודעות. עוד אני אדייק ואומר כי המונוכרום בשבילי זה עניין של אי בחירה, המונוכרום 'קורה' כשאני לא משתמשת בצבע, אלא משתמשת במינימום אמצעים וחומרים, 'יסודות': ג'סו ואבקת פחם או משהו בסיסי אחר שמשתנה

מעת לעת. הפיגמנט הירוק זו הפעולה האחרונה שעשיתי בציור. סוג של 'חתימה' במובנה הרחב.

ש- יש פני שטח את עובדת עליהם. החומר מתחיל להתפשט ואז את מתחילה לחקור את פני השטח שנוצרו מהפעולות שעשית?

ל-כן, גם זה קרה . בעבודה (SI ow Rel ease)למשל, נוצר לי חיבור בין ביולוגיה לקרטוגרפיה. הסיבים של הבד נראו בעיניי כמו זירעונים . בציור, מימין 'הכל' נובע מתוך עין-רשת של קואורדינטות ובצד שמאל יוצאת מתוך כדור התפשטות אינסופית לכל הכיוונים, כמו 'האלף' בסיפור של בורחס, שהיא נקודה במרחב שכל הנקודות האחרות נכללות בה. נקודה שאתה יכול להציץ דרכה בעליה במדרגות ולראות את כל המקומות בעולם באותו זמן בצלילות מרבית וללא הפרעות. אולי יש בי תשוקה למצוא כזאת נקודה.